

W KRĘGU ZWYCZAJÓW WIELKANOCNYCH- TEST CZYTANIA ZE ZROZUMIENIEM

Data dodania: 2010-03-09 20:09:56

Autor: AGNIESZKA SKOTAREK

«W kręgu zwyczajów wielkanocnych» to test czytania ze zrozumieniem dla ucznia wybitnie zdolnego. Może zostać wykorzystany na kółku polonistycznym lub w czasie zajęć indywidualnych z uczniem zdolnym.

W kręgu zwyczajów wielkanocnych — test czytania ze zrozumieniem dla tzw. ucznia zdolnego (klasa VI)

Droga Uczennico, Drogi Uczniu!

Przeczytaj uważnie tekst, który jest fragmentem opracowania Marii Borejszo pt.: «*W kręgu zwyczajów wielkanocnych*».

Po przeczytaniu rozwiąż zadania testowe i sprawdź swoją wiedzę i umiejętności zdobyte w szkole podstawowej w procesie kształcenia literackiego, kulturowego oraz językowego.

Polecenia czytaj i wykonuj uważnie. W zadaniach wielokrotnego wyboru tylko jedna odpowiedź jest poprawna.

Nie używaj korektora. Jeśli się pomyliłeś, przekreśl niewłaściwą odpowiedź i zaznacz ponownie poprawną.

Życzę Ci powodzenia!

M. Borejszo, „W kręgu zwyczajów wielkanocnych”

(Wielkanoc w polskiej kulturze, fragment)

W Wielki Piątek po południu lub częściej dopiero w Wielką Sobotę rano odbywały się niegdyś symboliczne pogrzeby postnego żuru i śledzia, które były głównymi potrawami przez ostatnie sześć tygodni. W tym samym czasie przygotowywano też powszechnie i przygotowuje się do dziś potrawę do tzw. święconego (potocznie święconki). Chodzi tu najczęściej o kilka wybranych potraw świątecznych, które przed spożyciem ich w

wielkanocny ranek winny zostać poświęcone przez księdza. Zwyczaj ten jest powszechnie stosowany do czasów współczesnych na polskich wsiach i w miastach. Jedynie na Pomorzu oraz na Warmii i Mazurach zwyczaju tego dawniej nie znano. Upowszechnił się on tam dopiero po roku 1945.

Skład święconego mógł być różny. Początkowo święcono wszystkie przygotowane na święta potrawy lub znaczną ich część. Potraw tych, zwłaszcza w zamożniejszych domach, nie zanoszono do kościoła, lecz zapraszano księdza, który robił to na miejscu w sobotnie popołudnie lub w świąteczny ranek. Z czasem wycofano się z tej praktyki.[...]

Na polskich wsiach obok pokarmów przeznaczonych dla ludzi święcono również w dawnych wiekach rzeczy potrzebne do gospodarstwa, a więc wodę, jaglaną kaszę, kilka bulw kartofli, po jednej garści zboża używanego później do siewu. Czasami dołączano też buteleczkę octu na pamiątkę, że Jezusa pojono przed śmiercią octem i żółcią.[...]

Pierwszy dzień Świąt Wielkanocnych spędzano zwykle bardzo spokojnie w gronie rodzinnym. Początkowo okres świąteczny obchodzono w Kościele cały tydzień, później (tzn. od 1094 roku) skrócono go do trzech dni. Ostatecznie papież Pius VI ustawą z 1775 roku zalecił ograniczenie czasu Wielkanocy do dwóch dni. Praktyka ta utrzymała się do czasów współczesnych. W zwyczajach ludowych, które powstały przed XVIII wiekiem, czas Wielkanocy rozciąga się tradycyjnie na okres trzech dni, czyli od wielkanocnej niedzieli do wtorku. Większość starych obrzędów ludowych wiąże się z drugim i trzecim świątecznym dniem.

Wielkanocny poniedziałek, nazywany też lanym lub mokrym poniedziałkiem, dniem świętego lejka, oblewanką, polewanką, dyngusem lub śmigusem — dyngusem, to dzień świątecznego

polewania się wodą. Obrzęd polewania (stosowany czasem równolegle lub wymiennie ze smaganiem, czyli uderzaniem różgami) należy do najbardziej znanych zwyczajów świątecznych, utrzymujących się do czasów świątecznych.[...]

Popularny w okresie świątecznym dyngus ma zapewne bardzo stare tradycje w obyczajowości polskiej. Pierwsze wzmianki o dyngowaniu, czyli wzajemnym oblewaniu się wodą w Święta Wielkanocne oraz o upominaniu się przy tej okazji o datki, czyli okup (wykup), spotykamy w XV-wiecznych ustawach synodu diecezji poznańskiej [...].

Zdaniem etnologów, popularny do czasów współczesnych zwyczaj oblewania wodą, nazywany śmigusem — dyngusem, mógł oznaczać pierwotnie dwa różne zwyczaje ludowe obchodzone w tym samym czasie. Jednym z nich było polewanie wodą lub smaganie różgami, drugim zaś składanie obrzędowego daru, czyli wykupu zwanego dyngusem. Pierwotnie znaczenie słowa dyngus byłoby zatem 'obrzędowy dar, wykup', dyngowanie zaś to 'domaganie się tego daru, wykupu' [...].

Obok częstego oblewania wodą w niektórych regionach Polski (np. na Warmii, Mazurach, Pomorzu) znano też smaganie różgami lub gałązkami po rękach i nogach. Czynności tej towarzyszyły życzenia świąteczne i prośba o dar, czyli wykup w postaci jajek i innych produktów. mimo niejasnej motywacji oba zwyczaje utrzymały się do czasów współczesnych. Stosuje je zwłaszcza młodzież, jako rodzaj świątecznej zabawy [...].

W drugim lub trzecim dniu Wielkanocy odbywało się niekiedy na polskich wsiach obwożenie kogutka (kurka) lub baranka, chodzenie z gaikiem — maikiem, nowym latkiem królową itp. zwyczaje te nie mają już jednak ściśle określonej daty i zależnie od regionu Polski mogły występować w różnych terminach. Nie wykazują też żadnego bezpośredniego związku z obrzędowością liturgicznych świąt Wielkanocy. Prawdopodobnie zwyczaje te stanowią pozostałość przedchrześcijańskiego wiosennego cyklu obrzędowego, o którym już wspominaliśmy. O wpływie kościoła może tu świadczyć jedynie zastępowanie tradycyjnego koguta barankiem, a więc symbolem Chrystusa.

Kurek dyngusowy, popularny do niedawna w różnych regionach kraju w drugim dniu Wielkanocy, polegał na obwożeniu po wsi żywego lub drewnianego czy glinianego koguta umieszczonego na przyozdobionym kolorowymi wstążkami, piórami i gałązkami świerczyny wózku, w orszaku odświętnie przybranej młodzieży, która po uzyskaniu od gospodarza zgody na wejście do domu śpiewała tzw. pieśni dyngusowe. Tematyka ich była zazwyczaj zdecydowanie świecka. Mówiły o zalotach, małżeństwie, oczekiwanym niedługo wzroście liczebnym rodziny itp. odwiedzano głównie domy, w których znajdowały się młode dziewczęta, czyli panny na wydaniu. Chodzenie z kogutkiem wiodło niejednokrotnie do wiązania się młodzieży w stadła małżeńskie.

Zbierając uwagi na temat wielkanocnych zwyczajów trzeba stwierdzić, że okres ten w polskiej tradycji należał do szczególnie bogatych i ciekawych. Wynika to m.in. z faktu, że złączyły się tu stare, sięgające czasów przedchrześcijańskich elementy ludowej rolniczej tradycji z obrzędami Kościoła katolickiego. Wielowiekowe współwystępowanie pierwiastków religijnych i świeckich zaowocowało, jak już wspominaliśmy na wstępie, wielonurtowością polskiej obrzędowości okresu wielkanocnego.

Test

1. Zgodnie z dawnym zwyczajem przez sześć tygodni przed Wielkanocą:

- A) nie przygotowywano potraw do tzw. święconego,
- B) nie wyprawiano uroczystości pogrzebowych,
- C) udawano się w podróż tylko w Wielki Piątek i Wielką Sobotę,
- D) spożywano tylko postny żur i śledzie.

2. Potrawy, które przygotowuje się do dziś do tzw. święconego to:

- A) święcenia,

- B) święconki,
- C) świątki,
- D) świątniki.

3. Na podstawie tekstu i własnych obserwacji wymień zawartość koszyka z potrawami wielkanocnymi w czasach odległych i współczesnych:

Przed laty

Teraz

4. Wyjaśnij zasady ortograficzne rządzące pisownią następujących wyrazów i wyrażeń:

— Wielkanoc —

— Pius VI —

— Warmia i Mazury —

— śmigus — dyngus —

5. Wielkanocny poniedziałek nie jest nazywany:

- A) polewką,
- B) dyngusem,
- C) mokrym poniedziałkiem,
- D) dniem świętego lejka.

6. W pieśniach wielkanocnych często powtarzane jest słowo alleluja, które według Ciebie jest:

- A) zwrotem rozpoczynającym przemowę,
- B) nazwą tempa żywego, szybszego,
- C) wezwaniem do złożenia hołdu Bogu,
- D) modlitwą wiernych kierowaną do Boga.

7. Dyngus nie jest:

- A) wzajemnym oblewaniem się wodą,
- B) upominaniem się o datki, czyli okup (wykup),
- C) zwyczajem popularnym w okresie świątecznym,
- D) zwyczajem popularnym w okresie postu.

8. Z tekstu wypisz przynajmniej 4 zwyczaje, które odbywały się niekiedy w drugim i trzecim dniu Wielkanocy na polskich wsiach:

.....
.....
.....

9. Wyjaśnij własnymi słowami pojęcia:

— Tradycja —

— Obyczaj —

— Obrzęd —

10. W drugim dniu świąt odświętnie przybrana młodzież tworzyła orszak dla:

- A) synodu diecezji poznańskiej,
- B) kurka dyngusowego,
- C) panny i pana młodego,
- D) wiejskich gospodyń domowych.

11. Znajdź w tekście zdanie, w którym autorka wyjaśnia przyczyny, dla których okres Świąt Wielkanocnych w tradycji polskiej należał do szczególnie ciekawych i bogatych. Wyszukane zdanie zapisz poniżej:

.....
...

12. Sprawdź, czy znasz obrzędy i zwyczaje Polaków:

1. Odwiedzają domostwa śpiewając kolędy.

.....
.....

2. Szóstego dnia pewnego miesiąca zostawia prezenty w bucie:

.....
.....

3. Dzielimy się nim przy wigilijnym stole:

.....
.....

4. Wieczór wróżb, w który leje się wosk:

.....
.....

5. Uroczystość związana z zakończeniem żniw:

.....
.....
6. Jajka pomalowane przed Wielkanocą:
.....
.....

7. Okres hucznych zabaw:
.....
.....

8. Nazw dnia, w którym można psocić i płatać figle:
.....
.....

9. Zwyczaj oblewania wodą dziewcząt w drugi dzień świąt:
.....
.....

10. Puszczano je na wodę w noc świętojańską:
.....
.....

13. Napisz list do osoby mieszkającej w innym niż ty regionie Polski. List zakończ słowami: „Przyjedź koniecznie, warto obejrzeć i przeżyć tutaj — w miejscowości, w której mieszkam — ten niecodzienny dzień (to niecodzienne wydarzenie)!”

Punktacja

1. D (1 punkt)

2. B (2 punkty)

3. Przed laty święcono rzeczy potrzebne do gospodarstwa, a więc wodę, jaglaną kaszę, bulwy kartofli, zboże używanego później do siewu. (1 punkt)

Teraz święcimy najczęściej kilka wybranych potraw świątecznych przed ich spożyciem w wielkanocny ranek. (1 punkt).

4.

— nazwa święta kościelnego — duża litera
— przydomek — duża litera
— nazwy regionów — duża litera
— nazwa zwyczaju ludowego — mała litera
(1 punkt)

5. A (1 punkt)

6. C (1 punkt)

7. D (1 punkt)

8. m.in.: obwożenie kogutka, obwożenie baranka, chodzenie z gaikiem — maikiem, chodzenie z nowym latkiem (1 punkt)

9.

Tradycja — np.: obyczaje, poglądy przekazywane z pokolenia na pokolenie;

Obrzęd — np. zespół praktyk uświęconych tradycją, towarzyszących jakiejś uroczystości, świętu.

Obyczaj — np. inaczej zwyczaj, sposób postępowania charakterystyczny dla danej grupy ludzi, terenu, okresu np. świątecznego.

(3 punkty)

10. B (1 punkt)

11. „Wynika to m.in. z faktu, że złączyły się tu stare, sięgające czasów przedchrześcijańskich elementy ludowej rolniczej tradycji z obrzędami Kościoła katolickiego.”

12.

— kolędnicy

— św. Mikołaj

— opłatek

— andrzejki

— sobótka

— pisanki

— karnawał

— prima — aprilis

— dyngus

— wianki

(wszystkie hasła — 2 punkty, 8 haseł — 1 punkt, poniżej 8 — 0 punktów)

13.

— zachowanie formy listu (1 punkt)

— uwzględnienie form grzecznościowych (1 punkt)

— realizacja tematu w sposób ciekawy (1 punkt)

SUMA PUNKTÓW -19

Dane autora: AGNIESZKA SKOTAREK

Literka.pl Literka.pl